

идеологии с развитием современной украинской философской мысли. Цель статьи – проанализировать череду современных интерпретаций основных концептов марксистской философии и проследить ее эволюцию, видоизменение и отношение к ней в современной украинской философской традиции.

Ключевые слова: советская идеология, советская философия, концепты философии марксизма.

* * *

УДК 101+304.2+378

Костючков С. К.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології, Херсонський державний університет (Україна, Херсон), kossier.63@mail.ru

КОМПЕТЕНТІСНО–ЗНАННЄВА ПІДГОТОВКА ЛЮДИНИ ДО ЖИТТЯ В УМОВАХ НОВОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Статтю присвячено обґрунтуванню ключових засад компетентісно–знаннєвої підготовки індивіда до життя в умовах нового громадянського суспільства; підкреслено, що в межах біологічного, соціологічного, педагогічного й психологічного підходів розвиток особистості розглядається як тісна та безперервна взаємодія двох факторів – спадковості й середовища, іншими словами – біологічного й соціального. В якості дослідницької мети автор визначив обґрунтування теоретичного положення щодо необхідності орієнтації сучасної системи освіти на компетентісно–знаннєву підготовку людини до адекватного професійного та особистісного реагування на запити й виклики, характерні для сучасної держави, так і для нового громадянського суспільства. Зроблено висновок про те, що специфіка громадянської освіти полягає в зміщенні центру уваги з людини знаючої на особистість, підготовлену до життя в сучасному, стрімко змінюваному світі, спроможну свосчасно та адекватно реагувати на мінливі, як правило, стихастичні макро– й мікропроцеси в суспільстві та в природі.

Ключові слова: індивід, адаптація, система освіти, громадянське суспільство, державна ідеологія, громадянська компетенція, фронтезіс, громадянська освіта.

В умовах побудови громадянського суспільства змінюється мета, зміст і методика підготовки значної частини населення країни як спеціалістів з вищою освітою й, відповідно, достатнім рівнем професійної та біосоціальної кваліфікації. Для продуктивної соціалізації особистості в сучасному суспільстві, досягнення професійного успіху майбутньому спеціалістові недостатньо фундаментальних загальнонаукових і спеціальних професійних знань. Для члена нового громадянського суспільства етіологічно необхідними постають знання щодо демократичних прав і свобод, механізмів і процедур їх захисту; навички участі в управлінні соціальними процесами, взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування, структурами «третього сектору»; вміння об'єднуватись заради суспільно–значущої мети, протистояти проявам екстремізму, інтолерантності, ксенофобії тощо. Відповідно, трансформується й вища освіта, безумовно когеруюча з реформами в усіх сферах суспільного життя – соціальної, політичної, економічної, культурної.

Проблему людського виміру в сучасному концепті соціального прогресу порушено в дослідженні О. Прудникової; питання якості освіти знайшли відображення в творчому доробку вітчизняних дослідників Ж. Давидової, Т. Дмитренко, Н. Кабусь, Т. Колбіної, В. Кременя, С. Копилової, О. Локшиної, В. Нагаєва, К. Ярьсько та інших. Д. Метьюз розглядав у своїх дослідженнях перспективи демократії; філософську роботу К. Вельверде присвячено питанням антропології в контексті взаємодії особистості та суспільства. Теорії та методиці громадянської освіти присвячено науковий доробок Т. Асламової, Т. Бака, В. Бортнікова, Ю. Сунгурова. Окремі аспекти становлення

та розвитку громадянського суспільства висвітлено у наукових розвідках як зарубіжних – Г. Алмонда, Е. Арато, Г. Віарда, В. Волкова, Дж. Кина, Дж. Коена, М. Неклеоса, Дж. Сміта, С. Тернера, Дж. Холла, О. Чемшита так і вітчизняних – Л. Герасіної, А. Кудряченка, О. Пушкіної, С. Телешуна, М. Томенка, Л. Усаченко, М. Ходаківського, Г. Щедрової – дослідників.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичного положення стосовно необхідності орієнтації сучасної системи освіти на компетентісно–знаннєву підготовку людини протягом усього життя до адекватного професійного та особистісного реагування на запити й виклики, які невідворотно постають перед індивідом із боку інформаційно–технічної соціальної реальності.

В контексті заявленої теми дослідження значної актуальності набуває теза про те, що концептуально–теоретичною основою розвитку освіти має бути орієнтація на компетентісно–знаннєву підготовку людини протягом усього життя до адекватного професійного й особистісного реагування на ті виклики, які постають перед нею з боку інформаційно–технічної соціальної практики. Тільки освіта володіє достатнім потенціалом і гуманістично–іноваційним зарядом для компетентісно–знаннєвого «озброєння» сучасної людини. «Результат, який має виробляти освітня система – висококваліфікована особистість з активною життєвою позицією, озброєння людини необхідними вміннями й навичками, які повинні забезпечити здатність швидко реагувати на запити часу й гармонійно взаємодіяти з технологічним суспільством, що швидко розвивається» [8, с. 7–8].

Вбачається необхідним зазначити, що в межах біологічного, соціологічного, педагогічного й психологічного підходів розвиток особистості розглядається як тісна та безперервна взаємодія двох факторів – спадковості й середовища, іншими словами – біологічного й соціального. В підходах до визначення розвитку особистості її властивості розглядаються в системно–діяльнісному та історично–еволюційному аспектах. Сьогодні, з його політичними, соціальними, економічними, духовними та культурними проблемами, перетворює людину на головний предмет досліджень, але разом із тим ані філософією, ані наукою не створено відповідного пізнавального інструментарію, застосування якого дозволило б дослідити людину в усій її багатомірності, враховуючи специфічний комплекс різноманітних зв'язків, зважаючи на властиві їй видові, групові (популяційні) та індивідуальні ознаки, зберігаючи при цьому структурно–функціональну цілісність особистості.

Реалістичне й критичне сприйняття сучасного світу базується на розумінні людини суспільної як продукту еволюції, в процесі якої властивості високорозвиненої тварини були афілійовані прогресом розуму й свідомої діяльності. Розум втілюється в техніці, комунікативних знаках, релігії, науці, культурних символах, мистецтві, політиці тощо. Проте біологічна природа людини залишається індивідуально іманентною та неодмінно виявляється в таких, що спонтанно виникають, імпульсивних біологічних інстинктах. Філософи, а також представники різних наукових напрямів прийшли до розуміння необхідності осмислювати людину, зокрема в процесі навчання й виховання, як реальну, предметну істоту, тобто, як моноцільний тілесно–психічно–духовний феномен; при цьому ключовою характеристикою

людини є її індивідуальна автентичність і особистісна неповторність.

Слід підкреслити, що одним із визначальних імперативів сучасної епохи постає необхідність соціокультурної модернізації освітньої системи. Світ в умовах третього тисячоліття наполегливо актуалізує ідеологічну установку на конструювання освіти, як специфічної форми соціальної діяльності, результатом якої є побудова нового громадянського суспільства і розвиток людської особистості в умовах безперервно змінюваного соціального й природного середовища.

Доречною в даному аспекті вбачається думка О. Прудникової, котра наголошує: «Основними елементами процесу формування особистості в умовах реалізації сучасного концепта соціального розвитку є: цілеспрямований вплив на духовний світ індивіда; створення об'єктивних умов для життєдіяльності людини шляхом перетворення соціального та природного середовища відповідно з програмними цілями й установками соціально-екологічного розвитку; цілеспрямована організація безпосередньо-практичної діяльності індивіда, соціально-практичних і соціально-природних аспектів спілкування. Особливе місце в процесі формування особистості в умовах реалізації сучасного концепту суспільного розвитку відведено системі освіти» [10, с. 12].

У даному аспекті актуальною є теза стосовно того, що підхід до людини, як вищої цінності суспільного розвитку, необхідно узгоджувати з таким її статусом, відповідно якому вона може розглядатись не тільки в якості абсолютної мети, але й ефективного засобу, оскільки людина – хоча й особлива, але все ж таки частина цілого, тобто суспільства.

Виходячи з того, що розвиток сучасного громадянського суспільства неможливий без високоінтелектуальної та духовно розвиненої людини, представляється необхідним звернути увагу на факт необхідності психолого-педагогічної підготовки населення, зокрема й особливо – молоді до трансформації соціуму в нове громадянське суспільство. Формуванню особистості з високим рівнем громадянської відповідальності, особистісного суверенітету, індивідуальної самосвідомості сприятиме, на нашу думку, громадянська освіта, контент якої зумовлюють сучасні тенденції розвитку наук суспільно-політичного сегменту. Громадянська освіта вирішує проблеми формування громадянськості як інтегративної якості, що дає людині можливість усвідомлювати себе реально дієздатною – соціально, політично, юридично та морально.

Під громадянською освітою Ю. Сунгуров розуміє процес підготовки особистості до відповідальної участі в демократичному розвитку суспільства, підкреслюючи, що «... суспільно-державна, соціально-орієнтована система безперервної освіти й виховання, спрямована на формування громадянської компетентності, демократичної культури, задоволення потреб у соціалізації, в інтересах особистості, громадянського суспільства та правової держави» [12].

Стратегічним напрямом безпечного сталого розвитку держав сучасного світу визнається вдосконалення й модернізація національних систем освіти. Усвідомлення глобальних проблем вбачається неможливим поза розглядом їх у контексті завдань розвитку світових

співтовариств, а також розуміння кожним індивідом власного місця та ролі в процесі вирішення вказаних проблем. Вирішення завдань у даному контекстуальному просторі є неможливим без громадянської освіти та громадянського виховання. На початку XXI століття в суспільствах Заходу накопичено певний досвід щодо практики громадянської освіти; практично в усіх розвинених країнах розроблені науково обґрунтовані програми громадянської освіти. Основу цих програм складають знання про суспільство та людину, які допомагають школярам і студентам підготуватися до життя в сучасному світі [1].

Необхідно зауважити, що громадянська освіта має на меті виховання особистості, якій властиві: демократична, громадянська культура, усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи та правами людини, готовність до компетентної участі в житті суспільства. Таким чином, громадянська освіта – це освіта, спрямована на формування знань, умінь, навичок і громадянських компетенцій, потрібних для успішного, комфортного та продуктивного життя в демократичній правовій державі та громадянському суспільстві. Громадянська освіта також передбачає та імпліцитно обумовлює активну соціалізацію особистості, сукупність процесів становлення її політичної та громадянської свідомості й поведінки, а також свідоме прийняття та активне виконання політичних ролей і статусів, формування особистісної громадянської культури. Освічені громадяни з розвиненим почуттям власної гідності, які знають власні права та обов'язки, вміють і готові їх захищати й виконувати, являють собою підґрунтя розвитку правової держави та громадянського суспільства. Сучасна демократія в найрізноманітніших проявах потребує від особистості політичної активності та усвідомлення власної ролі й значущості в житті суспільства, а також дій відповідно до власних норм, цінностей, установок. Саме громадянська освіта найширших верств населення, але в першу чергу – школярів і студентів має забезпечити реалізацію завдання щодо побудови громадянського суспільства в нестандартних умовах XX століття [6].

Слід зазначити, що становлення особистості відбувається за допомогою соціальних зв'язків, які зумовлюють розвиток індивіда через сприйняття різноманітних, до найтонших нюансів, елементів оточуючого світу. Чим більше розмаїття, з яким контактує людина, тим багатішою духовно вона стає, підсилюється відчуття зв'язку, взаємозалежності й спільності між окремими індивідами. На думку О. Чемшита [5], внаслідок того, що особисте благополуччя залежить від інших людей, відбувається народження політичної людини, котра володіє здатністю розуміти інших, бачити їх так, як вони бачать себе самі. Діючий суб'єкт має інтелектуальні й психологічні особливості, які допомагають йому долати інстинктивний страх відмінностей.

Важливо підкреслити, що громадянська освіта нерозривно пов'язана з громадянським вихованням; мета вищої освіти – випускник-спеціаліст високого класу й громадянин; відповідно, слідуєчому взаємообумовленим, когерентним цілям, громадянське виховання та освіта органічно взаємопов'язані, тому немає необхідності штучно їх розділяти й протиставляти. На перше місце слід помістити мету формування громадянськості, яка має домінувати над процесом навчання з акцентом на передачу

студентам громадянських цінностей, установок, почуттів, норм і правил поведінки. Таким чином, громадянська освіта та громадянське виховання об'єднуються в процесі навчання [7].

Розглядаючи громадянське виховання студентів вищих навчальних закладів, як цілісний педагогічний процес, спрямований на формування особистості, котрій властива громадянськість, О. Титова виокремлює наступні завдання даного процесу:

- формування громадянського мислення й громадянської позиції;
- розвиток потреби в громадянській активності та громадянської відповідальності;
- виховання поваги до прав і свобод громадянина, їх свідоме сприйняття;
- формування поваги до законів держави, норм і стандартів життя суспільства;
- прищеплення відчуття захищеності з боку держави, як індикатор узгодженості індивідуальних інтенцій та запитів людини з державними інтересами і нормами;
- формування патріотизму, історичної самосвідомості та інтернаціоналізму як поваги до культури та державності інших народів [13].

Метою й головним завданням громадянської освіти є, на нашу думку, розвиток індивідуальної громадянськості, формування свідомого, відповідального, компетентного громадянина. Громадянськість – це втілена громадянська компетентність, а компетентний громадянин – це особистість, адекватна суспільству, в якому живе, має відповідний рівень освіти й досвід – особистий, професійний, соціальний, достатній для того, щоб реалізувати себе в мінливих умовах соціуму. Громадянська компетентність формується за умови конкордантної дії таких чинників, як політичне, економічне, соціальне становище в країні; ступінь розвитку освітньої системи в державі; індивідуальні особливості індивіда – інтелектуальні, психофізичні й моральні.

Зазначимо, що становлення й розвиток громадянського суспільства та правової держави в країнах демократичного транзиту, зокрема, в Україні, неможливе без активної участі в цьому процесі молоді, як соціального авангарду суспільства. Значущість проблематики розвитку в молодих громадян, зокрема, України, громадянської компетентності обумовлена відсутністю чітко визначеної загальнонаціональної ідеї, низьким економічним і соціальним статусом молоді, її схильністю на етапі орієнтування до впливу різноманітних субкультур і політичних течій, проявами реверсій радянської тоталітарної системи і, як наслідок – невисоким рівнем суспільно-політичної свідомості.

Як ми зазначали в своїх попередніх дослідженнях [11], найважливішою психолого-педагогічною проблемою в умовах сьогодення є створення ефективних технологій політичної соціалізації, які були б здатні оптимізувати процес засвоєння молоддю людиною ідеалів, цілей і цінностей домінуючої в суспільстві політичної культури. Кардинальна інституціональна трансформація, що є характерною для новітньої історії України, призвела не тільки до істотного диссенсусу в соціокультурному контакті поколінь, а й до фактичного руйнування діючого в суспільстві механізму трансляції соціально-політичного досвіду. Найбільшою мірою сутнісна характеристика подібного стану відображається шекспірівською

формулою «the time is out of joint» (розпався зв'язок часів). Українською в умовах сьогодення є проблема формування державної ідеології. На соціальному рівні державна ідеологія має бути чітко організованою ціннісною та ідейною структурою суспільства, без якої унеможливаються розробка, формування й конструктивне вирішення стратегічних завдань розвитку вільної особистості, громадянського суспільства та правової держави.

Становлення громадянської компетентності безпосередньо залежить від умов формування громадянської компетентності. Для молоді, що навчається, даний процес нерозривно пов'язаний із такими засадничими громадянськими цінностями, як справедливість, гідність людини, її права і свободи, повага до законів держави, суверенітет і самостійність держави, рівність громадян перед законом, міжнародна згода, патріотизм, поважливе ставлення до національних та релігійних традицій, духовних символів, менталітету тощо. Основними умовами формування громадянської компетентності слід вважати:

1. Готовність індивіда бути частиною спільноти й діяти в її інтересах, бути приналежністю спільноти або через власну думку (дискурсивно), або через дію (практично) [4]. Особистість є (за К. Вельверде) «самою собою в тій мірі, в якій віддає себе іншим... Тому особистість існує для суспільства, а суспільство – для особистості. Вони потребують один одного й доповнюють один одного» [3]. Термін «спільнота» (the public) поєднує в собі два латинські слова, одне з яких означає народ, люди (populus), інше (pubes) – зрілість. Спільнота – це не натовп, але структуровані та організовані певним чином групи індивідів, котрі взаємодіють один з одним із різним ступенем активності. Якщо в сфері приватного оточуючі нас люди залишаються незнайомими, то в публічній сфері ці «незнайомці», з якими ми разом повинні реалізовувати спільні цілі, стають надзвичайно важливими для нас людьми; кожен бере на себе відповідальність за ті взаємовідносини, які між ними оформлюються. Як зауважує Д. Метьюз, «коли виникає така взаємна відповідальність, ми перестаємо бути простою масою незнайомих людей і перетворюємось на спільноту» [9, с. 41].

2. Спроможність конструктивно, логічно й критично сприймати та осмислювати реальність, прогнозувати близьке й віддалене майбутнє; тобто, чим більше свободи отримує людина по мірі розвитку громадянського суспільства, тим більш ефективною має бути система освіти й виховання, як механізм адаптації індивіда до постійно змінюваного світу, а враховуючи бінарну природу людини – як засіб підвищення рівня особистісної біосоціальної кваліфікації.

3. Здатність до раціональної практичної дії, тобто того, що Аристотель визначав як «фронезис» (phronesis). Доволі узагальнено це слово перекладається як «розсудливість», втім володіють нею, зауважує філософ, тільки ті, хто «...здатен приймати вірні рішення у зв'язку з благом і користю для себе самого, однак не частково – наприклад, що корисно для здоров'я, міцності тіла, – але в цілому: які речі є благами для гарного життя» [2]. Аристотель особливо звертає увагу на те, що розсудливість необхідна тоді, коли існують різні варіанти вирішення проблеми. Тобто, вона має справу з речами, які можуть бути такими або іншими.

«Отже, розсудливість спрямована на вчинки, відповідно, щоб бути розсудливим, треба володіти знанням і того й іншого – й приватного, й загального, або навіть у більшій мірі знанням приватних питань. Однак і в цьому випадку є свого роду керуюче знання або мистецтво, тобто, політика. І державне мистецтво, і розсудливість – це один і той же склад, хоч поняття ці й не є тотожними» [2].

Висновки. Специфіка компетентнісно–знаннєвої підготовки полягає, таким чином, у зміщенні центру уваги з людини знаючої на особистість, підготовлену до життя в сучасному, стрімко змінюваному світі, спроможну своєчасно та адекватно реагувати на мінливі, як правило, стохастичні макро– й мікропроцеси в суспільстві та в природі. Свобода людини розглядається нами як стан її мінімальної залежності від факторів оточуючого світу. Відповідно, освіта, зокрема громадянська, є механізмом адаптації індивіда до мінливих умов соціального й природного життя, тому здатна виступити саме тим фактором, який значно підвищує рівень соціальної свободи особистості.

Список використаних джерел

1. Аксенова Э. А. Педагогические инновации в гражданском образовании школьников за рубежом / Э. А. Аксенова // Интернет-журнал «Эйдос» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930–11.htm>.
2. Аристотель. Никомахова етика / Аристотель; [пер. Н. Брагинская]. – М.: ЗАО «Издательство «ЭКМО–Пресс», 1997. – 73 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/nikomah.txt>.
3. Вельверде К. Философская антропология / К. Вельверде; [пер. с испан. Г. Вдовиной]. – М.: Христианская Россия, 2001. – 412 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.krotov.info/libr_min/03_v/al/verde_00.html.
4. Волков В. В. Общественность: забытая практика гражданского общества / В. В. Волков // Pro et Contra. – 1997. – Т.2. – №4. – С.77–91.
5. Гражданское общество в эпоху тотальной глобализации / Научн. ред. проф. И. И. Кальной, доц. А. В. Горбань. – Симферополь: ИТ «АРИАЛ», 2011. – 648 с.
6. Громадянська освіта: теорія і методика навчання / Т. Асламова, Т. Бакка, В. Бортніков та ін.. – К.: Видавництво ЕТНА–1, 2008. – 174 с.
7. Казаева Е. А. Проблемы гражданского воспитания в вузовской системе / Е. А. Казаева // Известия УрГУ. – 2008. – №60. – С.151–155.
8. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: Рекомендації з освітньої політики / Під заг. ред. О. І. Локшиної. – К.: «К.І.С.», 2004. – 160 с.
9. Мэтьюз Д. Перспективы демократии / Д. Мэтьюз; [пер. с англ. Н. Б. Ярошенко, А. Н. Дарчиев]. – М.: «Сыновья и дочери», 1993. – 136 с.
10. Прудникова О. В. Людський вимір у сучасному концепті соціального прогресу (філософсько–історичний аналіз): автореф. дис. ... канд. філософських наук: 09.00.03 / О. Прудникова. – Харків, 2007. – 19 с.
11. Развитие творческого потенциала майбутнього фахівця: Монографія / Т. О. Дмитренко, К. В. Яреско, Т. В. Колбіна, С. В. Копилова, Ж. В. Давидова, В. М. Нагаєв, Н. Д. Кабусь, С. К. Костючков. – Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2014. – С.374–419.
12. Сунгуров Ю. А. Гражданское образование, правовое просвещение в современной России. Аналитическая справка / Ю. А. Сунгуров // Интернет сайт «Гражданская восьмерка – 2006» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.civilg8.ru/4926/>.
13. Титова Е. Н. Формирование гражданственности студентов в учебном процессе технического вуза: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Е. Н. Титова. – Тула, 2000. – 21 с.

References

1. Aksenova E. A. Pedagogicheskie innovatsii v grazhdanskom obrazovanii shkolnikov za rubezhom / E. A. Aksenova // Internet-zhurnal «Eydos» [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930–11.htm>.

2. Aristotel. Nikomahova etika / Aristotel; [per. N. Braginskaya]. – M.: ZAO «Izdatelstvo «EKSMO–Press», 1997. – 73 s. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/nikomah.txt>.

3. Velveerde K. Filosofskaya antropologiya / K. Velveerde; [per. s ispan. G. Vdovinoj]. – M.: Hristianskaya Rossiya, 2001. – 412 s. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.krotov.info/libr_min/03_v/al/verde_00.html.

4. Volkov V. V. Obschestvennost: zabyitaya praktika grazhdanskogo obschestva / V. V. Volkov // Pro et Contra. – 1997. – Т.2. – №4. – С.77–91.

5. Grazhdanskoe obschestvo v epohu totalnoy globalizatsii / Nauchn. red. prof. I. I. Kalnoy, dots. A. V. Gorban. – Simferopol: IT «ARIAL», 2011. – 648 s.

6. Hromadianska osvita: teoriia i metodyka navchannia / T. Aslamova, T. Bakka, V. Bortnikov ta in. – K.: Vydavnytstvo ETNA–1, 2008. – 174 s.

7. Kazaeva E. A. Problemy grazhdanskogo vospitaniya v vuzovskoy sisteme / E. A. Kazaeva // Izvestiya UrGU. – 2008. – №60. – С.151–155.

8. Monitorynh yakosti osvity: stanovlennia ta rozvytok v Ukraini: Rekomendatsii z osvitnoi polityky / Pid zah. red. O. I. Lokshynoi. – K.: «K.I.S.», 2004. – 160 s.

9. Metyuz D. Perspektivy demokratii / D. Metyuz; [per. s angl. N. B. Yaroshenko, A. N. Darchiev]. – M.: «Synovya i docheri», 1993. – 136 s.

10. Prudnykova O. V. Liudskiy vymir u suchasnomu kontsepti sotsialnoho prohresu (filosofsko–istorychniy analiz): avtoref. dys. ... kand. filosofskiykh nauk: 09.00.03 / O. Prudnykova. – Kharkiv, 2007. – 19 s.

11. Rozvytok tvorchoho potentsialu maibutnoho fakhivtsia: Monohrafiia / T. O. Dmytrenko, K. V. Yaresko, T. V. Kolbina, S. V. Kopylova, Zh. V. Davydova, V. M. Nahaiev, N. D. Kabus, S. K. Kostyuchkov. – Kherson: PP Vyshemyrskiy V. S., 2014. – С.374–419.

12. Sungurov Yu. A. Grazhdanskoe obrazovanie, pravovoe prosveschenie v sovremennoy Rossii. Analiticheskaya spravka / Yu. A. Sungurov // Internet sayt «Grazhdanskaya vosmerka – 2006» [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.civilg8.ru/4926/>.

13. Titova E. N. Formirovanie grazhdanstvennosti studentov v uchebnom protsesse tehniceskogo vuz: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 / E. N. Titova. – Tula, 2000. – 21 s.

Kostyuchkov S. K., candidate of political science, Associate Professor of Social Work, Social Pedagogy and Sociology, Kherson State University (Ukraine, Kherson), kosser.63@mail.ru

Competence knowledge preparation for human life under the new civil society

The article is devoted to the substantiation of the key principles of competency–knowledge individual preparation for life in the new civil society; stressed that within the biological, sociological, psychological and pedagogical approaches to personality development is seen as a close and continuous interaction of two factors – heredity and environment, in other words – biological and social. As determined by objective research study theoretical position on the need for orientation of modern education system, knowledge competent person to prepare adequate professional and personal responses to inquiries and challenges characteristic for the modern state, and the new civil society. It is concluded that the specificity of civic education is to shift the focus of human knowing the personality prepared for life in today's rapidly changing world, capable of timely and adequately respond to evolving usually stochastic macro– and microprocesses in society and in nature.

Keywords: individual, adaptation, education system, civil society, state ideology, civic competence, fronezys, civic education.

Kostyuchkov S. K., kandidat politicheskikh nauk, docent kafedry sotsialnoy raboty, sotsialnoy pedagogiki i sotsiologii, Khersonskiy gosudarstvennyy universitet (Ukraine, Kherson), kosser.63@mail.ru

Компетентностно–знаниевая подготовка человека к жизни в условиях нового гражданского общества

Статья посвящена обоснованию ключевых принципов компетентностно–знаниевой подготовки индивида к жизни в условиях нового гражданского общества; подчеркнуто, что в пределах биологического, социологического, педагогического и психологического подходов развитие личности рассматривается как тесное и непрерывное взаимодействие двух факторов – наследственности и среды, другими словами – биологического и социального. В качестве исследовательской цели автор определил обоснование теоретического положения о необходимости ориентации современной системы образования на компетентностно–знаниевую подготовку человека к адекватному профессиональному и личностному реагированию на запросы и вызовы, характерные как для современного государства, так и для нового гражданского общества. Сделан вывод о том, что специфика гражданского образования заключается в смещении центра внимания с человека знающего на

личность, подготовленную к жизни в современном, стремительно меняющемся мире, способную своевременно и адекватно реагировать на меняющиеся, как правило, стохастические макро- и микропроцессы в обществе и в природе.

Ключевые слова: индивид, адаптация, система образования, гражданское общество, государственная идеология, гражданская компетенция, фронезис, гражданское образование.

* * *

УДК 315.28:1

Васильсва Л. А.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
політології та історії, Національний аерокосмічний
університет ім М. Є. Жуковського «ХАІ»
(Україна, Харків), adolulu@gmail.com

РЕКЛАМА І БРЕНДИНГ В КРОС–КУЛЬТУРНИЙ КОМУНІКАЦІЇ

Стаття присвячена осмисленню публічної сутності феноменів реклами й брендингу, як найсучасніших крос–культурних технологій глобалізаційного суспільства. Підкреслюється, що реклама не впроваджує самотужку культурну значимість окремого етнічного простору, вона лише здатна частково передавати національно–культурні цінності того або іншого етносу, сприяючи розвитку загальнокультурного контексту. Сучасні реклама й брендинг у культурному розумінні, є створенням образного контексту у своєрідних культурних реаліях.

Ключові слова: реклама, бренд, крос–культура, комунікація, публічність, символ.

Сучасні картини публічної і повсякденної дійсності людини представляють різноманіття культурних практик, оскільки в теперішній час теорії культури вже не складають чіткої системи. У філософії другої половини ХХ століття відбулася принципова переорієнтація простих сутнісних моделей культурних теорій, що постулювали спадковість, структурність та лінійність на складні апріорно нелінійні концепти, в яких увага акцентується на випадковості, ризомоподібності соціокультурних змін та на глобальній комунікативній домінанті. З одного боку, ми маємо справу з культурою модерну – системною, чіткою та передбаченою, з іншого – їй протистоїть культура постмодерну – мінлива, різнобарвна та хаотична.

Означена тенденція спостерігається і в зростанні ролі комунікації в глобалізаційній публічній сфері, збільшенню її значення в сучасному інформаційному просторі, що в повній мірі орієнтований на гіпермасовість та технічну перенасиченість. Саме тут під впливом процесу реформування повсякчасно стикаються життєві практики, погляди, намагання різних поколінь, які у культурному аспекті проявляються у постійній боротьбі між чинними й новими цінностями, а культурні перетворення знаходять своє відображення у символічній культурі через окремі публічні техніки – рекламу та брендинг.

Теоретичні та практичні дослідження в сфері крос–культурного концепцій висвітлені в роботах таких закордонних та вітчизняних вчених як Р. Гестеланд, С. Півоварова, Л. Сімонова, Ф. Стродтбек, Дж. Рорбарх, Ф. Тромпенаарс, Р. Уотерман, С. Ханді, П. Харріс, Г. Хофстеді, Ф. Хемпден–Тернер та ін. Існує значна кількість вітчизняних та зарубіжних досліджень (А. Дейян, Р. Томас, У. Уільям, Д. Огівлі, В. Паккард), у яких розглядаються важливі аспекти рекламної проблематики в різних областях наукового знання: економіки (Б. Борисов, Ф. Котлер, В. Музикант, Б. Обрителько, Є. Ромат, Е. Уткін), психології (А. Журавльов, О. Лебедев–Любімов, Б. Ломов, Т. Краско, А. Ульяновський, О. Фефанов, Т. Кеніг, Г. Мюнстерберг), соціології (А. Вірінгін, Н. Лисія), теорії

комунікації (Г. Почепцов), історії (В. Ученова), соціальної філософії (Б. А. Мантула, О. Ю. Оленіна, О. П. Проценко, І. Чудовська–Кандиба). Приділяючи відповідну увагу дослідженням у сфері брендингу (Г. Фезерстоун, Д. Б. Холт, Д. А. Аакер), слід зауважити, що роботи присвячені вивченню природи брендів, сконцентровані головним чином на ключових аспектах їх розробки та підтримки на локальних і світових ринках.

Метою даної статті являється розкриття публічної сутності феноменів реклами та брендингу, як надсучасних крос–культурних технологій глобалізаційного суспільства.

Відомо, що однією з найважливіших характеристик інформаційного суспільства є домінування комунікативної складової, що здатна чинити значний вплив на маси, шляхом моделювання різноманітних маніпулятивних технік, які повсякчас використовуються публічною сферою крос–культурного простору. Але сучасна публічна комунікація – це соціально–психологічний простір, який впливає, як на комунікатора, так і на реципієнта, складається із сукупності дискурсів, базується на механізмі переконання та генерує знакову систему сучасного крос–культурного простору. Процес творення крос–культурної комунікації вимагає відповідних умов і домовленостей, на основі яких може відбуватися міжкультурний дискурс. Як зазначає Ю. Габермас, навіть, «традиції, які досі достатньо не шануються, є чимось таким, що природно встановилось: вони чкають на те, щоб їх перевірили та вибірково продовжили» [14, с. 89]. Фактично ідея створення єдиної Європи базувалися на комунікативному обгрунтуванні універсальних норм, які б доповнювали локальні етичні норми та створювали умови для їх дискурсивного виразу забезпечуючи нормативні умови, можливості «ідеального дискурсу» [12].

Сам термін «кроскультурний» (від англ. to cross – перетинати, переходити) означає технологію, тактику міжкультурної комунікації, яка орієнтована на багатогранне культурне інтегрування й взаємодію етносів.

Крос–культурний аналіз розглядає рекламу як одну з технік публічної сфери того чи іншого інформаційного простору (цільової аудиторії). Реклама не впроваджує самотужку культурну значимість окремого етнічного простору, що здатна зберігатися віками в культурній пам'яті багатьох поколінь, реклама спроможна лише частково передавати національно–культурні цінності того чи іншого етносу, сприяючи розвитку загальнокультурного контексту й зміні культурних норм, соціальних традицій.

Крос–культурні рекламні проекти, безумовно, обмежені мовними бар'єрами та нормами, а менталітет нації обумовлює рекламні переваги тієї або іншої споживчої аудиторії. «Але реклама – в сучасному світі – це більше ніж економічна «добавка», це щось більше за інформаційний додаток до речей, це – атрибут сучасної культури» [12, с. 49]. Ж. Бодріяр зазначає, що варто «чітко розрізнити її подвійний статус: вона є і дискурсом про речі, і власне річчю» [2, с. 177].

«Будь–яка реклама, перш за все, – це мова, якщо розуміти під «мовою» будь–яку правильно побудовану знакову систему, здатну нести і передавати інформацію від адресанта до адресата. Відповідно, мову реклами правомірно розглядати, як одну з найхарактерніших і найпоширеніших мов сучасної культури» [1, с. 37].

Крос–культурна рекламна комунікація – центральна ланка цифрового майбутнього, де нові форми соціальної